

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:

Oradea,

Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:

Pe un an 120 Lei.

Exemplarul 5 Lei.

VALERIU TRAIAN FREŢIU.

Din îndurarea bunului Dumnezeu și grația Sfântului Scaun Apostolic al Romei
Episcop român unit de Oradea, Asistent al Tronului Pontificiu, Doctor în Sf. Teologie etc.

CETITORILOR DAR ȘI BINECUVÂNTARE

„De v'ați sculat împreună cu Cristos,
căutați cele de sus”. (Colos 311)

„Era un om în Ierusalim, anume Simion și omul acela era drept și temător de Dumnezeu . . . Și când au adus Părinții pe Isus pruncul în biserică să-i facă după obiceiul legii, el l'a luat în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu . . . și a zis către mama lui: iată acesta este pus spre căderea și scularea multora din Israil, și semnul căruia i-se va zice împotriva”. (Luc. 2, 25—34) Aceasta prorocie s'a împlinit la moartea și învierea lui Isus, când „mormânturile s'au deschis și multe trupuri ale sfinților, cari adormi seră, s'au sculat și ieșind din mormânturi după învierea lui, au venit în sfânta cetate și s'au arătat multora” (Mat. 27, 52—53). Iar Arhireii împreună cu bătrânii au făcut sfiat și indirjindu-se au mituit pe ostași (Mat. 28) și s'au împietrit în necredință. Isus după înviere și înălțarea sa la ceruri, nu ne-a părăsit, ci a rămas în mijlocul nostru cu trup și sânge adevărat în s. Euharistie și așa de atunci și până azi e spre căderea și scularea multora din creștini.

S. Ioan în Apocalipsă (311) zice: „ai nume că trăiești și ești mort” fiindcă mulți creștini poartă numele de creștini dar nu trăiesc ca creștini, nu împlinesc poruncile lui Dumnezeu și ale bisericii, ci trăiesc în păcate, nu fac pocăință, nu se folosesc de sfintele taine ca se primească dar dela bunul Dumnezeu sau cel mult i-și împlinesc datorințele a lene și nu-și aduc aminte că Prorocul Ieremia (49, 10) zice: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu lene”.

Mulți din ei în timpul Paștilor salută cu cuvintele „Cristos a înviat” sau răspund cu „adevărat c'a înviat,” dar fără să-și aducă aminte că și ei trebuie să învie sufletește prin pocăință, ci trăiesc numai pentru viața aceasta pământească fără să creadă în viața vecinică, deși S. Apostol Pavel ne spune: „De nădăjduim în Cristos numai pentru viața aceasta, mai ticăloși suntem decât toți oamenii” (I. Cor. 15, 19) Pentru aceștia învierea Domnului nu e adevărată sărbătoare, ei se vor trezi prea târziu când nu vor mai avea puțință de a se întoarce.

Alți creștini își împlinesc datorințele a lene. În timpul Paștilor, vin să se spovedească, dar nu-și spun toate păcatele sau de rușine sau de lene că nu-și examinează cu toată silința conștiința, sau n'au propus serios de a se îndrepta, gândind că mai au prilej de a se pocăi dacă vor mai păcătui; sau dacă au păgubit pe alții, nu dau înapoi și nu-și aduc aminte că dacă retac numai un singur păcat nici unul nu li-se iartă și dacă nu dau înapoi ce au luat pe nedreptul dela alții înzadar primesc deslegarea dela Preot, Dumnezeu tot nu-i iartă și dacă pocăința lor nu e bună, nu numai că nu primesc iertarea păcatelor, ci fac un nou păcat, sacrilegiu.

Lazar și sfinții cari au înviat din morți cu Cristos și s'au arătat multora, iar au murit, Cristos însă a înviat întreg și n'a mai murit; așa trebuie să înviăm și noi întregi și să nu mai murim sufletește prin păcat.

Ce a folosit femeii lui Lot că a scăpat din Sodoma și n'a ascultat de porunca îngerului și privind s'a prefăcut în stâncă de sare? Ce a folosit Evreilor că au scăpat din robia Egiptului și păcătuiind au pierit cu toții în pustie fără să poată ajunge în țara făgăduinții?

Ce folos a avut Pilat că a mărturisit, că nici o vină nu află în Cristos și ca nu cumva să fie părât la Căsarul l'a dat Jidovilor să-l restignească?

Ce a folosit lui Iuda că l'a părut rău de tradare și a dat înapoi cei 30 arginți și apoi s'a spânzurat? Poate și pentru unul sau altul din noi e ultima ocaziune de a ne pocăi. „Știind că Cristos cel ce a înviat din morți nu mai moare, că moartea pre dînsul nu-l mai stăpânește” (Rom. 6, 9) și noi, iubitorilor, trebuie să înviăm sufletește cu adevărat și de aici în colo să patimim pentru Cristos ori ce chiar și moartea, decât să mai păcătuiim, căci și Cristos a pălîmit pentru noi mult și în urmă moartea de pe cruce; și cu toții să ne rugăm pentru acei creștini botezați cari sunt în păcate, ca prin patima și învierea Dlui nostru Isus Cristos să primească darul pocăinții.

„Drept aceea, iubiții mei frați, fiți statornici, neclătiji, sporind întru lucrul Domnului pururea, știind că osteneala voastră nu este deșartă în Domnul“ (I Cor. 15, 58).

Darul Domnului nostru Isus Cristos și iubirea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Spiritului sfânt se fie cu voi toți, totdeauna acum și pururea în vezi vecilor. Amin.

Dat în reședința Noastră din Oradea la sărbătoarea învierii Domnului în anul 1926 al episcopatului Nostru al XIV-lea.

EPISCOP VALERIU TRAIAN.

PARTEA NEOFICIALĂ

Reînviere...

Era la începutul creștinismului, când stăpâna păgână a cerut servitoarei sale creștine Fabiola, să facă ce era oprit prin legea creștină. Fabiola s'a împotrivit zicând: „Viața îmi este în mâinile tale, Stăpână, și cu aceasta tot ce aparține acestei vieți trecătoare: timpul, trupul răsuflarea șcl... Le-ai cumpărat pe toate cu aurii tăi strălucitori! Am însă ceva, ce e mai presus de aurii tăi, ce nu se poate cumpăra cu toți aurii din lume, ceva ce nu se poate subjugă nici omori în vezi: *E sufletul meu*. Ce e mai mult eu cred și știu, cu siguranță, că este o mână atotputernică care poruncește și vânturilor și va cere în seamă dela ele și cea mai mică părticică a pulverei mele răspândite în cele patru părți ale lumii, și eu voi învia cu trupul meu, însă nu ca roaba ta sau a alteia, ci în plină libertate, mărire și eternă iubire“...

Aceasta este credința plină de tărie și plină de nemurire a unei simple servitoare creștine din veacul întâi al creștinismului. Cât de frumos grăește ea și cu câtă tărie sufletească își mărturisește credința sa în fața stăpânei sale păgâne!

Noi încă mărturisim același credință când zicem: *Hristos a înviat din morți cu moarte pre moarte călcând și celor din morminte viață le-a dăruit*:

Hristos s'a pogorât în groapă, ca să răsară de acolo viață. Temelia credinței noastre este învierea lui Hristos! pentru că prin învierea sa din morți și-a arătat pe deplin Dumnezeirea sa! Iar dacă el a înviat din morți, atunci adevărată este și învățătura lui, adevărată este Biserica lui; adevărate sunt promisiunile lui, adevărate sunt și toate tainele lui!...

Dar în fața acestui mare adevăr noi creștinii de azi cum ne știm manifesta simțăminteale noastre creștinești. Azi după războiul mondial — când lumea a trecut prin atâtea și atâtea schimbări, când s'a constatat că îndăosebi *caracterul și cinstea omenească au murit* în acest războiu și au fost îngropate oare noi am făcut ceva, pentru că cinstea și caracterul să reînvieze în societatea omenească?!

Într'o societate foarte aleasă s'a discutat odată următoarea întrebare: cine a pierdut mai mult în urma războiului? Cei mai mulți au fost de părerea, că cultura a suferit mai mult. Alții au zis, că viața econo-

mică, care și a pierdut echilibrul. Alții, că credința și morala au suferit mult în urma războiului, iar alții, mai ales și în special femeile, erau de părerea, că *idealismul și viața familiară* a suferit mai mult în urma acestui groaznic războiu!... Domnilor, toți ați greșit, zicea atunci un domn mai bătrân, — pentru că războiul a făcut cea mai mare daună și stricăciune în *cinstea și caracterul omenească*! Au nu vedeți D-Voastre, cât suferă de mult și este atăcat caracterul individului și al popoarelor? Este atăcat și suferă caracterul comerciantului, al muncitorului, al profesorului, al profesionistului, al Europei întregi!

Adevăr și dreptate și bună înțelegere împreună cu o statornică pace nu va fi până când *cinstea și caracterul omenească nu va învia* în formele ei adevărate de mai înainte.

Deci, mai înainte de toate, până nu e târziu, atât în Biserică cât și în școală, tinerimei măcar, să i-se propună învățătura călcată în picioare despre *caracterul și cinstea omenească și creștinească* și atunci cu siguranță *nici indivizii, nici popoarele nu se vor înșela unii pe alții*!... Atunci funcționarii nu vor fara averea publică, atunci nimeni nu va mai delapida documente, nu va falsifica bani și alimente, nu vor pune în comerț carne de om, nu vor fi atâtea crime, omoruri și fărâdelegi!

Dați o directivă nouă tinerimei delăsate, vorbindu-i despre podoaba cea mai frumoasă a omului: *despre caracter și despre cinstea ce trebuie să stăpânească sufletul și atunci veți vedea, că geniul cinstei și al caracterului vor învia iarăși, oamenii vor începe iarăși a se cunoaște și a se stima unii pe alții!*

Și se vor înoi toate și se va înoi suprafața pământului, înocmai precum s'a înocit prin învățătura și învierea din morți a D-lui Hristos, care a dat un *caracter nou și o viață nouă întreg neamului omenească prin învierea sa*.

Arad, la 28 Martie 1926.

Ioan Turdeanu,

misionarul Eparhiei unite de Oradea.

— *Indulgință Jubilară*: Frații preoți sunt avizați că se va compune în curând *rânduiala procesiunii cu ocazia câștigării indulginței jubilară* și se va vinde cu un preț bagetel (2—3 Lei.) la Seminarul teologic în Oradea. Comandați pentru întreaga parohie, pentru toți credincioșii! Toți să aibă în mână rugăciunile ce se vor recita!

Flori de Convertiți.**Convertirea lui Giovanni
Papini.**

Ion Fântânar, teolog.

(Urmare din No. 5—1926).

Lentissimo.

Străduința trufașă spre omnipotență, dureroasa desorientare filosofică, izbucesc în cea mai umilitoare înfrângere lăuntrică a sufletului său, învăpăiat de dorinți extravagante. Într'un „*lentissimo*“, ce numai cu ceva e mai mult decât inerția complectă, mărturiseste că gloria, cugetarea și arta — adică tot ce constituie viața sa — au încetat să existe pentru el. Este nemulțumit, deși a renunțat la toate. Acum se începe — probabil acum — convertirea sa; acum, când dă primele semne de *umilință*. Încet de tot, începe să recunoască slăbiciunea omenească; simte nu atât durerea înfrângerii, mai mult oboseala unui fizic și psihic, cari și-au risipit puterile pentru aflarea unor taine, ce n'au fost căutate cu bună metodă, nici în bun loc. Ca dovadă de evidentă apropiere de umilința creștinească, este recunoașterea că nu este un geniu, ci un *simply mediocr* rătăcit, este un *ignorant*, ce nu cunoaște aproape nimic, nu cunoaște mai ales „omul“, aceeași ființă pe care ar fi dorit s'o ridice la treapta cea mai sublimă a existenței: la dumnezeire. Însă pe lângă toată înfrângerea, nehotărârea și neputința, nu cedează din dorința să adauge ceva — într'un mod extraordinar la — civilizația umană, ceva din însăși substanța sa, ceva ce n'a primit dela altul.

Urmează zile sombre, de meditații închise, seci, cari *se nasc din dureri și nasc dureri*, dar au proprietatea să destăinuiească și să precizeze și cea mai ascunsă durere a sufletului. Cea mai mare durere însă îi rămâne și mai departe faptul, că adevărul îi este mereu necunoscut, că siguranța, dorită și veșnică certitudine, nu se află nicăieri: „Vreau o siguranță sigură — chiar una singură! — vreau o credință nestrămutată — chiar una singură. Vreau un adevăr adevărat, chiar mic, chiar meschin — unul singur! Dar un adevăr care să mă facă să pipăi substanța cea mai din lăuntru a lumii, sprijinul ultim, cel mai solid; un adevăr care să se înfigă deia sine în cap și să nu mai îngăduie conceperea a cesace îl contrazice; un adevăr, într'un cuvânt, care să fie o cunoaștere, o cunoaștere adevărată, desăvârșită, definitivă, autentică, indiscutabilă“.

Suntem în ultima parte a simfoniei; este un „*allegretto*“ cu limpi repezi; eroul par'că se grăbește spre sfârșitul unei vieți mizerabile. Consacră câteva acorduri disonante: durerii de a nu avea certitudinea în mână, urciunii înfrângerilor sale și în sfârșit gândului că de-acum înainte va avea o viață demnă și

nobilă, tocmai fiindcă nu crede nici în religii, nici în filosofii, nici în glorie, nici în răsplată. Și cu toate acestea crede în noaa viață refăcută, mai perfectă... Se grăbește acasă în Toscana și „fiul risipitor, care a mâncat la toate ospețele intelectuale“ se simte bine în cercul bătrânei familii. Citește scriitorii toscani și constată că este iarăși fiul Toscanei de odinioară. În grabă își justifică atitudinea de extravagant („e necesar ca din când să fie câte unul care să reîmpropeteze viziunea lucrurilor ordinare, misterul în banalitate, frumuseța în gunoie“) face o declarație despre arta sa literară, care are de scop distrugerea și reclădirea oamenilor și nimic altceva. Izbucesc din el un glas de nădejde într'o nouă viață, pe care cu siguranță — o bănuia deja. Răsună apoi splendidul acord final, ieșit din cadența zădărnicietelor încercări și gloriei alor treizeci de ani: „Și dacă, după ce m'afi ascultat, în ciuda vorbelor mele, credeți tot ce știți, că adică sunt într'adevăr un om sfârșit, trebuie să mărturisiți cel puțin că sunt sfârșit fiindcă am vrut să încep prea multe lucruri și că nu sunt nimic pentru că am vrut să fiu tot.“

Iată concluzia ulimă cu care iesă Papini din agoniiile acelei boli, ce se chiamă „îngâmfare“. Acum e sigur — și cu el și noi putem fi siguri că e dincolo de criă și chiar imunitatea este câștigată pentru totdeauna. Și ce urmează acum? Ce să urmeze? Dacă ești umilit până în ultimele febre ale ființei tale, ce te mai desparte de D-zeu? Nimic altceva, decât, poate, lipsa de cunoaștere fără de prejudecăți, a adevărilor dumnezeiești. Poate pe lângă activitatea sa de publicist fecund și mare luptător național între anii 1912—1921, face cunoștință încă odată și de data asta cu rod cu învățăturile bisericii catolice. E absolut sigur că aceasta este vremea, când se convertește. Momentele convertirii nu le cunoaștem; însuși Papini le retace. Cunoaștem însă o operă a sa, ce a scris în anul trecerii sale solemne la catolicism (1921); este „Istoria lui Hrist.“ Ar fi greu să credem că autorul acestei opere este „omul sfârșit“, dacă nu ni-ar comunica aceasta, el însuși în prefață: „Autorul acestei cărți înainte cu câțiva ani a scris o altă carte, în care a povestit istoria tristă a unui om, care într'o zi voia să ajungă Dumnezeu. Acum la maturitatea anilor și cunoștinței sale, a încercat să scrie viața unui Dumnezeu, care s'a făcut om.“

Tot acest scriitor — pe vremea aceea, când a dat frâu liber firei sale perverse și extravagante pe toate căile absurdului, în convingerea că din negarea a tot ce esta supranatural rezullă cu necesitate, desbrăcarea de orice bigotărie, fie chiar profană și lumească, ca asfel apoi să ajungă la ateizmul integral și desăvârșit, atunci când a fost murdar ca „negrul cheruvim“ al lui Daante, căci omului nu e dat, decât să aleagă între D-zeu și Nimic, și dacă părăsește pe D-zeu, nu mai are tărnie și nici un motiv rațional ca să se su-

pună robiei idolilor oamenilor și tuturor celorlalți fețiși ai rațiunii și ai patimilor — în epoca aceea de febră și de îngâmfare, cu tot ce a scris L-a vătămat pe Hristos așa, ca nimeni altul până la el. Și totuși, aproape după șase ani — șase ani, cari au fost și pentru lumea din afară și pentru lumea lui internă, ani de mare agitație și de distrugere — după luni lungi de chibzuire, dintr'odată intrerupând o altă lucrare începută, aproape instigat și împins de o putere, mai mare decât el, începe să scrie această carte despre Hristos, acum i-se pare o ispășire nesuficientă pentru ofența aceea. Cu Isus s'a întâmplat adeseori că L-au iubit cu mai multă pasiune aceia cari îl urau mai'nainte.. Ar fi prea greu și nici timp suficient nu este, ca să se expună cum au ajuns autorul, să aplece pe Hristos, din puterile lui, cutreerând multe căi, cari la urma urmelor toate l-au dus la picioarele muntelui Evangheliei. Dar exemplul acestui om — adică al aceluși om, care din frageda copilărie simțea mereu o scârbă și repulziune față de orice credință recunoscută, față de orice biserică și față de toate formele ale sclăvirii spirituale, care după desiluzii, tot atât de profunde, cum era de puternic entasiismul său, trecu peste cele mai diferite și noi experiențe, ce putea să găsească, care a satisfăcut toate ambițiunile unei epoci nestatornice neodihnite, cum n'au mai fost altele, zic exemplul acestui om, care după atâta goană, scandal și desamăgire revine la Hristos, n'are numai o însemeătate particulară și personală“.

Desigur, convertirea lui Papini, ce se reoglindește din splendida operă „Istoria lui Hrist“, nu înseamnă numai convertirea unui singur suflet. El indică, prin întreaga viața sa dela „Istoria lui Hrist“ încoace, pentru întreaga lume și mai ales pentru lumea intelectuală, o directivă veche, dar care apară totuși atât de nouă prin faptul că e prezentată de un filozof convertit și de un artist literat desăvârșit. Nimic nu confirmă aceasta mai perfect, decât faptul că regenerarea vieții religioase și naționale în Italia se datorește în mare parte și lui Papini; putem adăuga aici și succesul enorm în literatură universală al operii „Istoria lui Crist“, care este tradusă aproape în toate limbile europene (în românește încă nu); iar în Englezește a ajuns deja la saisprezece ediții, între cari este o ediție de bazunar, în care numai clasicii englezi se tipăresc.

Dar ce este „Istoria lui Crist“? Nimic altceva, decât povestirea artistică și interpretarea filosofică acelor mozaicuri din care se cuprinde viața pământească a Mântuitorului. Papini nu vede în această viață numai o materie de delectare în sublimele frumuseți morale, ce se desprind din caracterul dumnezeesc al Cuvântului întrupaț, ci convins că aflat în mod definitiv adevărul, veșnica certitudine, prezintă doctrina pură — dacă vreți dogma creștină — într'o formă vie, artistică, în linia celor mai gingașe sen-

timente, așa cum dorește desăpt mîntea și inima omenească. El se simte și acum misionarul cel vechiu, dar de data aceasta totul se face prin Hristos și pentru Hristos și Papini își rezervează numai rolul de mijlocitor, care prin apostolatul gândirii și al artei vrea să creieze tătura, cari au nevoie, noui creeri și o nouă inimă și astfel să adauge ceva la adevărată civilizație omenească.

Papini e un convins catolic; mărturie ne sunt următoarele cuvinte din „Rugăciunea“ sa către Isus: „... Isuse Hristoase, tu cunoști toate acestea (păcatele nemaipomenite ale lumii acesteia) și vezi că a sosit iarăș plinirea vremii, când această lume îndobitocită și'nferbintată nu merită altceva, decât să fie pedepsită cu potop de foc, sau să fie mântuită prin mijlocirea ta. Numai Biserica ta, Biserica aceea pe care Tu ai zidit-o pe Piatra lui Petru, aceea singură care merită numele de Biserică, care vorbește dela Roma în cuvintele infalibile ale vicarului tău, numai această Biserică singură își ridică catargul său din marea visoroasă și mucirloasă a lumii acesteia, întărită prin asalturi, mărită prin defecționări, întinerită în cursul secolelor“. — Pe lângă această mărturisire de credință, făcută cu cuvinte atât de categorice, trebuie să adăugem și aceea că Papini este în mod efectiv în serviciul bisericii catolice, întrucât, este directorul unui institut catolic de editură și de prezent pune sub tipar operele misticilor catolici.

Poate am judecat unilateral această mândrie a a Italiei contemporane și astăzi a înfregului catolicism, însă n'am urmărit alt scop, decât să-i cunoșc concepția religioasă, cecece la un suflet mare se implică în întreaga sa ființă și activitate.

Știu, că nu l-am prezentat pe Papini cu destulă intuiție și plasticitate tocmai acolo unde trebuie urmat, dar n'am făcut aceasta inconștient, ci în deplina convingerea că așa fi făcut un lucru inutil. Opera lui Giovanni Papini și în deosebi Istoria lui Crist, trebuie citită în original, sau în traduceri și nu după comentarii... Tot ce pot să mai adaug la această modestă dare de seamă, este o călduroasă rugămintă către lumea intelectuală, să citească, să recitească, să mediteze și să absorbe „Istoria lui Crist“, care pe lângă că este o îndrumare sigură spre fericirea eternă, este — fără exagerare — unul dintre cele mai prețioase produse ale literaturii mondiale contemporane.

(Sfârșit).

— **In atențiunea On. preoși!**
Comandaji broșura **Anul sfânt dela Episcopia română unită Lugoj, cu instrucțiuni, îndemnuri și rugăciuni potrivite pentru dobândirea jubileului. Prețul 5 lei. E bună și în mâna credincioșilor. E unica broșură de felul acesta.**

Pe ce se razimă primatul de jurisdicție al episcopului dela Roma.

II. Primatul Papilor în istorie.

(Urmare din No. 5—1926).

G) Cazul lui Eutihie. Sinodul din Calcedon.

Orientalii apelează la Papa.

Eusebie de Dorilea, scăpat din prinsoare, fugi la Roma unde-l premerseseră scrisorile lui de apelată duse de legați. După ce adresează Romei un elogiu zicând că ea e apărătoarea tuturor celor năpăstuiți, cere să anuleze hotărîrea sinodului din Efes a lui Dioscor și să-i redea demnitatea de episcop: „...ab exordio consuevit *thronus apostolicus* iniqua perferentes defensare... humi iacentes erigere... *compassionem enim supra universos homines possidetis*“. Motivul e pentru că Roma are simțul credinței celei neclătite: „Causa autem rei, quod sensum rectum tenetis, et inconcussam servatis erga Dominum nostrum Iesum Christum fidem“. De aceea și el care a căzut în mare nenorocire, neavând pe nimeni altul la cine să recurgă, după Domnul, decât la Roma, cere ajutor și sprijin: „*ad solum post Domini relictum auxilium affictus et in extremis laborans confugio*“.

Aci avem de-a face cu o mărturisire sinceră; cu o adevărată apelată la un for care poate să nimească sentința forului anterior, care să nu uităm, a fost un sinod convocat de împăratul.

Că după concepția lui Eusebie al Dorileului Papa are dreptul de a cassă ce s'a hotărît la Efes, apare și din faptul că el însuși numește recursul său apelată și dia cuvintele prin cari cere cassarea: „*libellos optuli apellationis meae, in quibus vestrae sedis cognitionem (poposci), deprecor vestram beatitudinem et genua vestra tangens... pronuntiate evacuari et inanem fieri meam iniquam condemnationem... reddentes mihi dignitatem episcopatus et vestram communionem litteris vestris ad meam exiguitatem repraesentetis et communionem*“.¹⁾

Epistola lui Teodoret, savantul episcop al Tirului, e la fel plină de cele mai emoționante insistențe către Papa Leon să-i facă dreptate. După ce laudă Roma numindu-o „*prezidenta ecumenicității*“ („*tis ikumenis prokathimeni*“²⁾) cea mai ilustră între biserici, deoarece ea păzește trapurile sfinților Apostoli Petru și Pavel, ea e mama și lumina tuturor credincioșilor, după ce laudă pe actualul ei episcop Leon, expune atrocitățile sinodului efezin, cum l-au osândit nefiind el de față; își expune meritele sale în credință și suferință și apostolat, apoi încheie: „*Aștept sentința tronului vostru apostolic (tu apostoliku hymon thronu perimeno tin psifon); ..vreau să știu dela Sacritatea*

Voastră dacă trebuie să mă supun ori ba sentinței aduse împotriva mea. Aștept sentința Voastră; de-mi veți porunci să mă supun mă voi supune... lăsându-mă în judecata lui Dumnezeu“.

Mai clar nu poate să recunoască nimeni dreptul suprem al episcopului roman, decât acești trei episcopi orientali. Restul ne va arăta și mai mult.

După aceasta violentare a canoanelor și a adevărului, avem o serie de epistole îndreptate de către Papa Leon către împăratul Teodosie al Orientului, prin cari îi cere să nu aprobe nelegiuirea comisă la Efez, ci să convoace un sinod în Italia, mai ales că Flavian a apelat. Teodosie nu răspunde nimic acestor solicitări ale Papii. E nevoie de intervenția împăratului Valentinian III al Apusului, a mamei acestuia Gala Placidia și a soției sale Licinia Eudoxia sora lui Teodosie II, ca acesta să respecte în fine cererea scaunului apostolic. În aceste scrisori îndreptate către Teodosie găsim mărturisiri de valoare în favorul scaunului roman.

Valentinian III zice că trebuie conservată și respectată venerațiunea datorită sf.-lui Petru și să-i dea posibilitatea episcopului roman, căruia antichitatea i-a dat drept peste toate bisericile, să se poată pronunța asupra credinței. Astfel și acum când episcopul Constantinopolei după canoane a apelat la Scaunul sf.-lui Petru. „...debemus... dignitatem propriae venerationis beato apostolo Petro intemeratam et in nostris temporibus conservare, quatenus romanae civitatis episcopus cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus iudicare... Hac enim gratia secundum solemnitate conciliorum, et constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit propter contionem quae orta est de fide“.¹⁾ Aci vorbește un împărat, care prin savanții săi trebuia să fi fost bine instruat asupra trecutului bisericesc. Or, tocmai acest trecut (antiquitas) și sinoadele (solemnitas conciliorum) îi recunosc episcopului roman, zice Valentinian, dreptul de-a judeca credința și pe episcopi.

În aceiași termeni vorbește și Gala Placidia mama lui Valentinian și soția lui, Licinia Eudoxia, către Teodosie. Gala Placidia zice²⁾, că Flavian a apelat la Roma, unde sf. Petru a instituit principatul episcopatului, deci trebuie să i-se facă curs cererii lui: „ad concilii et apostolicae sedis iudicium transmittatur, in qua primus ille, qui caelestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus obtinuit“. Eudoxia în ep. 58 (ibidem) tot așa. Gala Placidia mai scrie și Pulcheriei, sorei împăratului Teodosie, împărăteasă de mai târziu, în care zice, că scaunul Romei e în care a șezut celce a primit cheile împărăției, de aceea primatul lui trebuie recunoscut.³⁾

¹⁾ Inter. S. Leo ep. LV.

²⁾ Inter. S. Leon ep. LVI.

³⁾ ibid. ep. LVIII.

¹⁾ cf. Neues Archiw, IX (1886)p. 362-4.

²⁾ v. sf. Ignatie al Antiohiei.

La aceste insistențe Teodosie răspunde printr-o scrisoare adresată colegului său Valentinian III, în care spune, că nu vrea să știrbească nimic din credința cea veche, dar crede, că așa cum s'a judecat la Efes, e bine, căci Flavian a fost vinovat. Teodosie nu înclină deci a satisface cererii Papii Leon. Într'acestea i-se alege lui Flavian mort în exil, un urmaș în persoana lui *Anatolie*, care ceru imediat gramate de comuniune dela Leon. Leon nu-i răspunde, ci se folosește de ocaziune să-i scrie din nou împăratului Teodosie (16 Iulie 450), spunându-i că nu se grăbește a-l recunoaște pe noul ales la Cp., până ce nu-i va trimite formula sa de credință, care să fie identică cu cele statorite în scrisoarea sa către Flavian. La caz că *Anatolie* n'ar subscrie această credință, Papa cere iar un sinod general.¹⁾

Teodosie nu ajunge să citească această scrisoare a Papii, căci moare într'un accident de călărit (28 Iulie 450). Urmașul lui e soră sa Pulcheria, care-și ia de bărbat pe senatorul Marcian. Sentimentele acestora către Sfântul Scaun apostolic al Romei au fost din cele mai bune. Cel dintâi lucru al lui Marcian fu, că scrise Papei Leon o scrisoare, în care recunoaște că acesta ține întâietatea între episcopii credinței „*principatum in episcopatu divinae fidei* („*tin te sin aghiosinin episkopevusan ke archusan tis thias pisteos*“²⁾) Marcian îi promite că va aduna sinod general, unde va dori Papa. Pulcheria încă adresează Papii o scrisoare, în care spune că sinodul se va ținea pentruca credința să fie apărată sub conducerea Papii, (*te auctore*); s'au luat măsuri ca *Anatolie* să plinească toate condițiunile puse de Papa, trupul sf.-lui Flavian au fost așezate la Cp., iar episcopii exilați pentru cauza lui Flavian, rechemați.³⁾ În sfârșit se hotărî și *Anatolie* să capituleze și iscăli credința Papii. Papa se bucură de unitatea restabilită și un sinod îl ținu de superfluu, când afacerile se puteau lichida și fără el. Dar curtea din Cp. crezu, că afacerea episcopilor exilați se va rezolvi mai bine într'un sinod general, care va fi mai apt să mulcomească spiritele. Papa în fine se învoi și la aceasta, cu condiția, ca problema credinței despre cele două naturi să nu se mai discute, ci să o iscălească toți. Aceasta condiție, care-i face cinste Romei întru apărarea dreptei credințe ortodoxe, se vede din scrisoarea ce o adresează Papa Leon împăratului Marcian,⁴⁾ iar în scrisoarea ce o trimite sinodului designează și delegații săi, cari să prezideze în numele său. „*In his... qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere*“. Șeful delegației era episcopul Paschasinus: „*praedictum fratrem et coepiscopum meum vice mea synodo convenit praesidere*“⁵⁾

1) Jaffé 453.

2) Inter. S. Leon ep. 73 și 76.

3) ibid ep. 7, 7.

4) Jaffé 470.

5) Jaffé 469, 473.

Prestigiul papal n'a suferit nimic prin convocarea unui sinod; dimpotrivă, sinodul din Calcedon e etapa supremă în recunoașterea primatului papal din partea Bisericii creștine universale. Iată cum s'au întâmplat lucrurile.

Sinodul se deschide la 8 Octomvrie în basilica sf.tei Eufemii din Calcedon. Prezența de autoritate o țin delegații Papii și îndeosebi primul delegat, Paschasinus de Libelea, iar prezidiul tehnic îl ține un birou compus din 18 delegați împărătești, toți mari dignitari de Stat și senatori. Înainte de a începe ori ce discuție primul delegat papal se ridică și zice: „Noi avem instrucțiuni precise dela fericitul și apostolăscul episcop al Romei celei mari, care e (capul) superiorul tuturor bisericilor în înțelesul cărora Dioscor n'are dreptul să șadă în acest sinod alături cu noi. De ar încerca să șează, să fie scos. Noi trebuie să respectăm aceste instrucțiuni. Deci, de Vă place măriilor voastre, Dioscor să iasă, ori ieșim noi.“ „Dar ce i-se impută lui Dioscor“ — întrebă sinodul.

Lučenție al doilea delegat papal răspunde: „A cutezat să țină sinod fără de autorizația sf.-lui Scaun apostolic, ceace nu s'a făcut nici odată, nici trebuie să se facă... „Noi nu putem suferi ca aceasta să șază aici între noi, când el trebuie să stea pe banca acuzaților.“ Sinodul se plecă înaintea cererii delegaților Papii și Dioscor trebui să ocupe loc în mijloc, ca acuzat. Lângă el, ca acuzator, stă Eusebie episcopul Dorileului. Teodoret însă, episcopul Cirului, e admis la ședere „pentruca preasfântul arhiepiscop Leon i-a redat demnitatea de episcop“. După acest incident, se citiră actele „fălhăriei dela Efes“ sub durata cărora episcopii orientali făcură mare tumult zicând, că nu e adevărat c'au scris de bună voie; „am fost siluiți de Dioscor, care și pe sf. Flavian l-a pus în locul al cincilea la sinod“. „Noi l-am pus pe *Anatolie* în al doilea — strigară delegații Papii Leon. Episcopul de Cizie zise: „Voi cunoașteți canoanele.“

Cetirea dosarului dela Efes se termină numai în a doua ședință din 10 Octomvrie, când magistrații propun să se stabilească o formulă nouă de credință. „Noi am iscălit credința cea propusă de preasfântul arhiepiscop al Romei“, exclamă Cecropios de Sevastopol. „Așa e“, zise tot sinodul. Se dă apoi citire epistolei Papii Leon către Flavian, după citirea căreia tot sinodul aclamă: „Iată credința Părinților, iată credința apostolilor! Toți credem așa, toți ortodocșii cred astfel! Anatemă celor ce nu cred astfel! Petru a grăit astfel prin Leon! Așa au învățat aposolii! Leon a învățat după evlavie și adevăr!“¹⁾

După aceasta frenetică aplaudare a Papii ședința se ridică, continuându-se în 13 în *martyrium* Scae Eufemiae. Delegații imperialini erau de față, era vorba de judecarea unui episcop a lui Dioscor. Prezidează Paschasinus delegatul Papei dela Roma.

1) Vezi actele sinodului la Mansi, VI, p. 953 urm.

Dioscor nu e prezent. După rechizitor, Dioscor e citat de 3 ori, dar el nu se prezintă înaintea sinodului. Atunci sinodul roagă pe Paschasin să proaune sentința cel dintâi, a cărei motivare e interesantă pentru noi: Paschasinus, în numele său și al colegilor săi Bonifatie și Luchentie „ținând locul preasfântului și a prefericului patriarh al Romei celei mari, arhiepiscopul Leon” considerând faptele proflivnice canoanelor și Constituției bisericești ale lui Dioscor, fost episcop al mării biserici din Alexandria; considerând că el a primit după sinodal dela Efes pe Eutihie în comuniunea sa, deși acesta era excomunicat de propriul său episcop Flavian; considerând că el n'a lăsat la Efes să se citească epistola preafericului papă Leon către Flavian; considerând că fărădelegilor lui a mai adaus și pe aceea, că a îndrăznit a excomunica pe preasfântul arhiepiscop al Romei celei mari, Leon; considerând că a refuzat a se prezenta înaintea actualului sinod „preasfântul și preafericitul arhiepiscop al Romei celei mari Leon, prin noi și prin prezentul preasfânt sinod, împreună cu de trei ori fericitul aposolul Petru, care e piatra și temelie bisericii ecumenice, temelie credinței ortodoxe, îl despoaie de demnitatea episcopască și de toată puterea preoțească” După Paschasin își dă sentința Anatolie, apoi Maxim al Antiochiei și toți cei 187 de episcopi prezenți, toți în senzul lui Paschasin. Actul de excomunicare e iscălit în frunte de cei 3 delegați ai Papii „locuitorii lui Leon din scaunul apostolic al Romei”, apoi ceilalți. Sentința i-se comunică tot atunci lui Dioscor și împăratului, care pe loc îl exilează în Paflagonia.

Așa birui autoritatea Romei pe episcopul celui mai mare scaun dintre patriarhatele orientale. Și oare aceasta nu e recunoașterea clară a preponderenței apostolice a Romei celei mari, decâtre un sinod ecumenic, al 4-lea, care e unul din cele șapte? De ce dar atâta ură împotriva Romei? (Va urma).

CRONICA.

— *Programul* serviciilor divine din biserica catedrală română unită de Oradea în săptămâna Patimilor și în Sărbătoarea învierii.

Luni, Marți și Miercuri. 29—31 Martie dim. la 7 oare: Utrenie și Liturghie, 9 oare: Inerat și Liturghia Înaintesfințitelor.

Joi-Mare 1 Aprilie, dim. la 7 oare: Utrenie și Liturghie, la 9 oare: Inerat și Liturghia Pontificală cu consacrarea Mirului și spălarea picioarelor, d. m. la 7 oare: Slujba Sfințelor Patimi a Domnului.

Vinerea Mare, 2 Aprilie, dim. la 9 oare: Slujba Oarelor, d. m. la 3 oare: Inerat, d. m. la 7 oare. Slujba înmormântării cu predică și încunjurarea Bisericeii și apoi Utrenie.

Sâmbăta-Mare 3 Aprilie, dim. la 9 oare: Inerat și Liturghie.

Dumineca Învierii, 4 Aprilie, dim. la 4 oare: Slujba învierii, Utrenie solemnă, Liturghie, dim. la 9 $\frac{1}{2}$ oare: Liturghie solemnă, cu predică, d. m. la 4 oare: Inerat solemn.

Luni ziua a doua de Paști 5 Aprilie, dim. la 7 oare Utrenie și Liturghie, la 9 $\frac{1}{2}$ oare: Liturghie și predică, la 11 oare: Liturghie. d. m. la 3 oare: Inerat.

— *Exerciții spirituale pentru clerul seminarial.* Miercuri în 24 d. m. la ora 6 au început exercițiile spirituale pentru teologii dela Academia teologică ținute cu mult rod sufletesc de către *Păr. Ioan M. Gârleanu* franciscan conv. din provincia Moldovei. Exercițiile s'au terminat în duminica Floriilor la Sf. Liturghie arhierescă cu binecuvântare papală și împărțășire generală. Preacuv. Sa a mai predicat la Bunavestire la paraclisul solemn și în Dum. Floriilor la catedrală.

— *Numărul pelerinilor la Roma* în timpul anului sfânt se ridică la aproape un milion — Lista oficială înregistrată este precum urmează: Italia 212000, Germania 39879, Spania 12892, Franța 11593, Anglia și Irlanda 6287, Iugoslavia 5464, Elveția 5325, Belgia 5285, Ungaria 4782, Cehoslovacia 3854, Polonia 3207, Austria 2783, Portugalia 2370, Luxemburg 2000, Malta 1217, Olanda 1127, Danemarca, Suedia Norvegia 709, România 520, Letonia și Lituania 74. Din celelalte continente: America 5286, Asia 831, Africa 527, Australia 300, Insulele Filipine 35. Restul de aproape 300000 sunt internaționali.

— *Convertiri mai noi.* Biserica creștină catolică poate remarca în anii din urmă următoarele convertiri din cercul intelectualilor moderni: Soția d-lui Rajmond Asquit (feciorul f. premier englez) s'a convertit la Roma nu de mult; distinsa damă svedeză: Edviga Lovenskiold; episcopul ortodox rus din America Mgr. Dzubaig; celebra scriitoare din Norvegia Sigrid Undset; preotul protestant din insulele Philipine: Catlin; în India s'a convertit nu de mult o membră a familiei regale Chaslu Ananth descendenta lui Brahma; pastorul protestant Muvroji Dale Arthur (în Roma); celebra autoritate în ale spiritismului pastorul anglican Rouse, cu trei feciori ai lui; medicul englez dr. Terausson din Australia; Baronul Reichlin — Meldegg din München fost comandant de cetate în armată; arhimandritul rus Morozow; și în urmă d. prof. Corulescu dela București. În ultimii 5 ani s'au convertit 57 preoți anglicani, trecând de preoți catolici. (Erd. Tud.)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: *Un sfânt pribeag român*, Ieremia Valacul 1556—1625 de P. Dr. E. Dăianu protopopol Clujului, în care face cunoscută într'un limbaj ca'd și dulce viața sfântului român pribejit pe pământul Italiei. Broșura de 24 pagini costă 10 Lei la Tipografia „Viața” Cluj.

— *Citiți: „Cunoștințe folositoare”: Ciupercile* de Ion Popu-Câmpeanu, prof. în Blaj 4 Lei. — *Conjunctivita granulatoasă* de Dr. I. Glăvan, 4 Lei, editura „Cartea românească”; proto-tindeni.

— *Ce sunt și cum trebuie organizate Reuniunile Mariane* de Păr. Dr. Al L. Tăut, 7 Lei la Librăria Semin. teol. Oradea.

TIPIC.

1 Aprilie. *Joia Mare.*

Dimineață se oficiază Mănecatul, adăugându-i-se ora I, apoi S. Liturghie a S. Vasile cu vecernie.

Seara după apusul soarelui slujba SS. Patimi.

2 Aprilie S. și Marea Vineri. Liturghie nu este. Înainte de masă slujba orelor din Pătinar. După masă vecernia, prohodul Domnului și Mănecatul din Sămbăta mare.

3 Aprilie. Sămbăta Mare. Însăratul cu Liturghia S. Vasile.

Rânduiala acestora să se vadă în numărul 7 din anul 1925.

4 Aprilie S. și marea Duminecă a Paștilor.

In zori de zi slujba învierii, urmată de Mănecatul solemn. S. Liturghie a S. Ioan și d. m. Însărat solemn.

5 Aprilie *Lunia Paștilor*. Rânduiala în întregime să se caute în No. 8 din 15 Aprilie 1925.

11 Aprilie. *Dumineca Tomii v 1.*

Sămbătă la Însărat. Hristos a înviat de 3-ori. Psalm... Stihlrl pe 6 cu Măr. Și acnm șcl. din Pentecost. Trop. Pecetluind... Opust.

Duminecă la Mănecat. Hristos a înviat de 3 ori. Psim. La Dzeu e Domnul. Trop. ca Sămbătă. Obișnuitele stihologiei, Polleu, Antifoanele v. 4. Prohimenul Duminecii. Ev inv. 1. Învierea lui Hr. Ps 50. șcl. Catav. Paștilor. „Ceeace ești...” nu se cântă. Luminăt. Pentecostarului. Laudele pe 4. Doxologie. Opust.

La Liturghie. Fericirile canonului. Intrat. Veniți... Trop Duminecii. Măr. Și-acum. Condacul. Apostolul și Evanghelia Duminecii.

La Însărat. pe 6, ale Pentec. 3 și ale Mineului (12 Apr.) 3. Mărire Și acum. din Pentec. Intrat. Prohimenul: „Cine e Dzeu mare...” v. 7. Stihovna cu Măr. Și-acum. din Pentecost. Trop. Pecetluit fiind... Opust.

— Misă. —

Schite de predici.

A) *Vinerea Patimilor.*

„Acum este judecata lumii acesteia: acum domnul lumii acesteia se va scoale afară. Și eu de mă voi înălța de pe pământ, pe toți îi voi trage la mine” Ioan XII, 31, 32.

Intr. Pe calvar vedem doi judecători și doi delicvenți, cari se judecă reciproc: lumea păcătoasă judecă pe Hristos, Hristos judecă lumea de pe cruce mântuindu-o.

Trat. I. Cum a judecat lumea pe Hr.? La judecata lui Hr. toată lumea a fost de față: regii prin Irod; reprezentanții regilor prin Pilat, preoții prin Ana, Calafa și Iuda, armata, poarele prin Jidovi. — Preoții pismoși, invidioși pe Isus, orbiți de patimă; poporul fanatizat, mincinos, timid, cași Pilat, să mărturisească pe Isus. Au azi nu e tot așa lumea preoții etc.?

II. Hristos a judecat lumea de pe cruce în păcatele ei în neputința ei: O va judeca-o și la capătul lumii în tăria și mărirea sa. Aceleași semne vor apărea.

Inch. Crucea lui Hristos e nădejdea și tăria noastră, ptcă e tronul dreptății și al milei.

B) *Dumineca Paștilor.*

Intr. Femeile cari au mers la mormânt sunt o pildă a iubirii lui Hristos.

Tract. Învierea lui Hristos ne dă statornicie. „Așa și voi socotiți-vă morți a fi păcatului și vii lui Dzeu întru Hristos I. Domnul nostru Rom. VI. 11. „Ci vă puneți pe voi înaintea lui Dzeu, ca înviați din morți” Rom. VI. 13. Învierea lui Hristos este o puternică temelie a credinței. „De nu a înviat Hristos... zadarnică este credința noastră”. Apostolii prin învierea lui Hristos au primit putere, cutezanță. Învierea lui Hristos ne pune înaintea noastră nemurirea noastră sufletească.

II. Învierea lui Hristos este semnul învierii noastre: a) dacă vom fi statornici în bine. b) dacă avem hotărîre tare a lăsa păcatele „Nimeni, care pune mâna pe plug și caută îndărăt, nu este bun pentru împărăția lui Dzeu”. Luc. VI. 62, „De ai lăsat odată Sodoma, nu te mai uita îndărăt, dacă te-ai prins odată de halna lui Hristos nu o mai lăsa. Dacă te-ai suit la înălțimea virtuții, nu te mai cobori” sf. Ieronimi.

Inch. Să fim statornici în bine.

C) *Dumineca Tomii.*

Carele s-a dat pentru păcatele noastre și s-a sculat pentru înpreptarea noastră Rom. IV. 25.

Intr. A murit Hristos pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră.

Tract. I. A înviat Isus, să ne întorcem de la păcate. Ne lăudăm, ne bucurăm de întoarcerea noastră, dar avutam firma hotărîre că vom lăsa păcatele? Ne lăudăm cu învingerea, luptatu-ne-am? Întoarcerea noastră trebuie să aibă motiv supranatural, nu frica de oameni, pierderea sănătății etc. Să leși păcatul tu, nu păcatul să te lase pe tine.

II. A apărut Isus multora; să vestim învierea. Patruzeci de zile a petrecut Isus după înviere pe pământ, ca să convingă pre învățăceii săi și să le arate lor mărirea sa. Întoarcerea noastră să o arătăm înaintea lumii întregi, să umblăm regulat la biserică, să primim des sfintele taine. Să restituim înaintea lunei întregi, ce-am stricat prin vătămarea legii lui Dzeu. Petru lumii întregi a vestit pre acela, pre care l-a negat. Să arătăm întoarcerea noastră și noi ca să întărim pre cei buni, să-i îndreptăm pre cei păcătoși și să-i întorcem pre cei necredincioși.

Inch. Hristos cel înviat să fie chipul întoarcerii noastre; Hristos cel înviat nu va mai muri în veci.

— Ami. —

POȘTA RED. ȘI ADM.

☼ ☼ ☼

— P. S. *Loco.* Studiul nostru despre primatul Papilor în istorie e cu totul independent de *ofensiva defensivă* a d-lui Lazarescu din „Legea rom.” Noi am luat numai ocazia din unele afirmațiuni cam ditirambice ale d.-sali despre Papi să scriem acest studiu, care credem va fi spre folosul tuturor oamenilor de bine. La urmă vom reveni, poate, totuși, arătându-i amănunțit intrucât i-a reușit să infirme argumentele noastre și cari.

Abonamente achitate. Off. par. Nojorid, Borlești, Resighea, Vezendiu, Mădăras, Ciutelec, Liceul de băieți Beiuș, Olariu Vasile Sititelec, Maroș Gavril, Raitic V. Resighea, A. Gaja dir. Oradea, I. Mezei comerciant Oradea, Dr. Stanca Aleșd, câte 120 Lei. I. Gherghel teol. 60 Lei, Moldovan P. tribunal Oradea 240 Lei pe 1925 și 1926. Stan V. Oradea 180 pe 1925 și 1926, A. Rîțiu Beiuș 220 Lei pe 1925 și 1926; Of par. Haieu 240 Lei pe 1925 și 1926, P. L. Barral Beiuș 120 L. pe 1926.

„Tipografia și Librăria Românească” Oradea. Redactor resp.: Păr. Dr. Aloisie L. Tăutu.

